

Mirko Ćurić

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/y6zolz68jm>
Pregledni članak
Rukopis prihvaćen za tisak: 27.11.2023.

JELČIĆEVI MATOŠ I STROSSMAYER

Sažetak

Ako je Antun Gustav Matoš jedan od rijetkih prikazao Strossmayera u svojoj esejistici kao višedimenzionalnu osobu, onda za Dubravka Jelčića možemo kazati kako je nešto nalik tome učinio u znanstvenom smislu. Njegov Strossmayer je slojevit, a svojim pristupom akademik Jelčić je pokazao kako se značajnim osobama mora pristupati primarno *sine ira et studio*. Jelčić tvrdi kako Strossmayer zauzima „neveliko, ali po vrijednosti zasebno, pa i počasno mjesto u djelu najvećeg hrvatskog književnika na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće A. G. Matoša“, a slično mjesto biskup Strossmayer ima kao važan referencijalni lik u znanstvenom i priređivačkom opusu akademika Jelčića u kojem na matoševski način prevladava diptihon Starčević-Strossmayer. Za Matoša je Starčević „genij prava i prošlosti“, a Strossmayer „genij budućnosti i kulture“. Oni se gotovo idealno nadopunjuju, na različite načine stremeći istom, a to je na poseban način sintetizirao Jelčić u predgovoru prve Strossmayerove knjige u *Stoljećima hrvatske književnosti*.

Ključne riječi: Dubravko Jelčić; Antun Gustav Matoš; Josip Juraj Strossmayer; Ante Starčević.

1. Uvod

Akademik Dubravko Jelčić tvrdi kako Strossmayer zauzima „neveliko, ali po vrijednosti zasebno, pa i počasno mjesto u djelu najvećeg hrvatskog književnika na prijelazu stoljeća A. G. Matoša“ (Jelčić, 2008: 376). Upravo je Matošev odnos prema Strossmayeru onaj ključ koji je doveo akademika Dubravka Jelčića do njegovih znanstvenih zaključaka o Strossmayeru, koje je sintetizirao u predgovoru prve „Strossmayerove knjige¹“ u sklopu edicije *Stoljeća hrvatske književnosti*. Jelčić se odnosom Matoša i Strossmayera bavio na nekoliko znanstvenih skupova u Osijeku i Đakovu te u nekoliko tekstova i knjiga koji su ovdje izdvojeni kao reprezentativni primjeri i na kojima se temelje prosudbe iznesene u ovom radu:

---

¹ Strossmayer J.J. (2005), *Izabrani književni i politički spisi I.*, prir. D. Jelčić, *Stoljeća hrvatske književnosti*, Matica hrvatska Zagreb.
Strossmayer, J.J. (2006), *Izabrani književni i politički spisi II.*, prir. D. Jelčić, *Stoljeća hrvatske književnosti*, Matica hrvatska Zagreb.

Jelčić D. (1990) Strossmayer i hrvatska književnost, usmeno izlaganje na Međunarodnom znanstvenom skupu *Lik i djelo Josipa Jurja Strossmayera*, 8. svibnja 1990. u Đakovu

Jelčić D. (2004) Strossmayer i književnici, usmeno izlaganje na 2. Strossmayerovim danima, Đakovo, 21. svibnja 2004. (neobjavljeno)

Jelčić D. (2008) Strossmayer i hrvatska književnost, u: *Lik i djelo Josipa Jurja Strossmayera*, ur. S. Marijanović, Osijek, str. 375-384, rad prethodno izlagan na Međunarodnom znanstvenom skupu 8. svibnja 1990. u Đakovu

Jelčić D. (2009) Strossmayer i ilirizam, usmeno izlaganje na 7. Strossmayerovim danima, Đakovo

Jelčić D. (2011) Strossmayer i ilirizam, u *Zbornik 7. i 8. Strossmayerovih dana*. Đakovo: Grad Đakovo, 2011.

Jelčić pristupa Strossmayeru na tragu Matoševog, etičko-estetskog pristupa (Ćurić, 2022). Jelčić je odličan poznavatelj Matoševog života i djela, ali i dobar poznavatelj Strossmayerovog života i djela, a jedan od važnih ključeva za Jelčićev odnos spram Strossmayera je i Antun Gustav Matoš, odnosno njegovi tekstovi o Strossmayeru. Matoš svoje ocjene donosi kao suvremenik biskupa Strossmayera, u vrijeme dok je on još koliko-toliko aktivan u javnom životu, a spram biskupa ima i osobne relacije budući da je njegov ujak Antun Pinterović² bio svećenik Đakovačke i srijemske biskupije, tako da je i on mogući neposredni izvor određenih Matoševih ocjena o biskupu.

Jelčićeva perspektiva je u prvom redu znanstvena: iz obimne građe, koja uključuje Strossmayerove tekstove te niz knjiga i tekstova o biskupu Strossmayeru, daje objektivnu ocjenu Strossmayera i njegovog djela, koja nije lišena iskrenog divljenja spram biskupovih postignuća. Jelčić za Matoša zapisuje kako se kao „pravaš, starčevićanac, ljuti stekliš (...) neobavezan bilo kakvim osobnim dobročinstvom (...) osjećao Strossmayerovim dužnikom kao Hrvat, kao pripadnik naroda kojemu je Strossmayer toliko dao, doživljavajući ga onom širokogrudnošću kojom je i biskup doživljavao i pomagao svaku istinski hrvatsku stvar.“ (Jelčić, 2008: 376) Ta ocjena je pravi odgovor i za Jelčićev pristup Strossmayeru, u kojem je možda i najvažnija „korist za hrvatsku stvar“ koju je biskup ostvario.

---

² Rodio se u Osijeku 27. 10. 1839. Teološke studije završio je u Đakovu. Za svećenika zaređen 2. 7. 1863. Bio je dvorski svećenik i duhovnik časnih sestara; štoviše, on je u ime biskupa Josipa Jurja Strossmayera išao u Ingenbohl pozvati sestre Sv. Križa da dođu u Đakovo. Postavljen je za duhovnika Bogoslovnog sjemeništa (1870. - 1872.) i nastavnika Religije (Vjeronauka). Prešao je u Zagrebačku nadbiskupiju i ondje postao župnik i dekan u Brezovici. Umro je u Varaždinu 28. 1. 1910. u 71. godini života i 47. svećeništva (Srakić, 2103: 312)

2. Matošev hrvatski kralj Josip Juraj I.

U knjižnici *Matošev milenij 2022.* godine objavljena je knjiga³ koja sadrži deset tekstova koje je Matoš cjelovito ili parcijalno posvetio Josipu Jurju Strossmayeru. Među tekstovima je i nekrolog koji je 13. travnja 1905., pet dana nakon Strossmayerove smrti, Matoš objavio u beogradskom listu *Samouprava*, u kojem biskupa naziva „kraljem svoga naroda, onako kako je Carlyelov Mirabeu, kralj Francuske, Luja XVI. Bio je kralj kao i Omirovi ‘pastiri naroda’, bio je kralj ne milošću slučaja i bajuneta, nego milošću Duha Svetoga i narodne ljubavi“ (Matoš, 1973a; 128). Matoševa retorička figura – „Strossmayera - hrvatskog kralja“ – sadrži u sebi „temeljni sadržaj *logosa* – upitnost“ (Mayer; 2008; 236) jer se čak ni potvrdne rečenice, kao što je Matoševa - da je „Strossmayer bio kralj svoga naroda“ (Matoš, 1973a; 128) „ne mogu razumijevati bez propitivanja. Štoviše, ono je upisano u samu strukturu tvrdnje.“ (Mayer, 2008: 238). U svojoj figuri Matoš izvodi poimanje Strossmayerove vlasti izvan okvira političkih odnosa, iz biblijskih tekstova, konkretno iz Ivanova evanđelja, iz dijaloga Isusa s Pilatom. Isus svom sucu izjavljuje kako nema vlast nad njim osim one koja mu je „dana odozgor“ (Iv, 19,11). Tako Matoš, unatoč pojedinih kritičkim tekstovima o Strossmayeru ili dihotomijskih ocjena unutar pretežno afirmativnih tekstova, priznaje njegovu iznimnost i predodređenost, iako ne pripada Strossmayerovim kulturnim krugovima, u kojima su izrazito afirmativni, panegirički iskazi, identifikacijski znakovi pripadnosti (Ćurić, 2017). Svoje teze o Strossmayeru osnažuje Antun Gustav Matoš u tekstu *Strossmayerov spomenik* iz 1906. u kojem zaključuje: „Slavan i čestit – aplaudirajte prijatelji! – sunčase se još za života na suncu besmrtnosti“ (Matoš, 1973b; 23), davši legitimitet brojnim autorima koji su o Strossmayeru pozitivno pisali, odnosno „aplaudirali mu“. Strossmayer je, po Matošu, „jedini moderni privatnik“ koji je stvorio „tako reći sam pogodbe za preporod cijelog jednog naroda“ (Matoš, 1973b; 23). Takav se pristup razlikuje od *pravaške zagriženosti* (Dąbrowska-Partyka 2007) koja ima svoje publicističko-književno-znanstvene sljedbenike do današnjih dana, a Strossmayer je u kod takvog pristupa, svakoj konkluziji, iz bilo kojih premisa, negativna ličnost.

3. Jelčićev Strossmayer

Iako i akademika Jelčića možemo politički definirati kao bliskog pravaškoj ideologiji, on se nije dao uvući u zamke crno-bijelih karakterizacija kada je u pitanju biskup Strossmayer. Ponajprije čini ono za što se više puta u svojim tekstovima zalagao nadbiskup Marin Srakić – čita Strossmayera, ali ne selektivno i parcijalno već u cijelosti (Srakić, 2015: 9) i stoga je zasigurno jedan od najboljih poznavatelja Stro-

³ Antun Gustav Matoš: *Josipu Jurju I., kralju naših svih ideala, Matošev Strossmayer. Izabrani tekstovi Antuna Gustava Matoša o Josipu Jurju Strossmayeru*, prir. Mirko Ćurić, DHK Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Osijek/Subotica, 2022.

ssmayerovih tekstova, njegove *korespondencije* (ali ne samo one s Račkim) te niza knjiga i pojedinačnih tekstova koji su o Strossmayeru napisani. On uočava snažnu Strossmayerovu samosvijest u odnosu na druge političke aktere svoga vremena, kao što su, primjerice, ban Jelačić i Ljudevit Gaj. Iako i Jelčić vidi kako se Strossmayer naslanya na stečevine hrvatskog narodnog preporoda, on uočava kako je vrlo kritičan ako njihovi postupci nisu u skladu s njegovim očekivanjima. Za Jelačića već 1849. piše I. Brliću kako se pozna da „baš nije nikaki politiker.“ (Jelčić, 2011). Kod prvog susreta između Gaja i Strossmayera u Đakovu budući biskup je bio prilično rezerviran, što je teško protumačiti, poput Mate Topalovića u pismu Gaju, „smetenošću“ (Pavić, 1982: 132). Strossmayer vrlo službeno dočekuje Gaja, koji je na vrhuncu slave. Čini se kako je Strossmayer imao rezerve spram Gaja, a već nekoliko godina kasnije sam će Gaj opravdati takav odnos jer će biti protiv Strossmayerova imenovanja za đakovačkog biskupa. „Hrvati u Zagrebu, na čelu im Gaj uz Kuhnera, preporučivali su i radili su za tadanjega profesora pravoslavne akademije Stjepana Mojzesa (kasnije biskupa u Banskoj Bistrici); (...) Ele, Jelačić stade uz Strossmayera“ (Cepelić, Pavić, 1904: 36).

Jelačić biskupa Strossmayera smatra poput Matoša simbolom hrvatske „asimilacijske snage“: „(...) ovaj sin nepismenog osječkog trgovca konjima, potomak njemačke obitelji koja se sredinom XVIII. stoljeća doselila u Osijek, bit će već, ponešen valovima narodnog zanosa, svjesni sin hrvatske domovine i hrvatskog naroda. Podsjetimo se da se samo koju godinu kasnije isto dogodilo i s Augustom Šenoom“ (Jelčić, 2011).

Jelčić pristupa biskupu Josipu Jurju Strossmayeru prvenstveno uočivši učinke njegovog ukupnog pastoralno-prosvjetnoga, kulturno-političkog i nacionalno-identitetskog⁴ djelovanja te ga uvijek promatra upravo tako, ne izdvajajući ono što ide, ili ne ide, u prilog njegovim tezama. Prihvaća Matoševu karakterizaciju Strossmayera, ali iz svoje perspektive neke negativne ocjene ublažava ili ih pozitivno ocjenjuje upravo zato što ne prihvaća uvijek dihotomijske ocjene njegovog djelovanja, kakve su česte kod Matoša u nizu efektnih usporedbi „Starog“ i „Biskupa“. Matoš, primjerice, kaže: „Mi ne shvatamo prvu polovinu njegove lozinke *Sve za vjeru i za domovinu*“ (Matoš, 2022: 13). Jelčić, iz povijesnog odmaka i iz vlastitog iskustva, smatra kako se borba za „vjeru i domovinu“ ne isključuju, odnosno, kako Strossmayer u svom djelovanju nije bio u prvom redu katolički biskup, kojem je interes univerzalne Crkve iznad nacionalnih interesa. Danas je jasno koliko je, u nacionalnom smislu, važnost imalo Jelačićevo zauzimanje za Strossmayera kao đakovačkog biskupa, a u identitetskom smislu mu

---

⁴ Čini se kako je jedna od pogrešaka procjene Strossmayerovog rada i učinka toga rada razdvajanje različitih segmenta njegovog djelovanja iako su oni jednostavno neodvojivi. Kao što za Einsteina prostor i vrijeme nisu razdvojeni već cjelina: prostorvrijeme, tako je Strossmayerovo djelovanje nepotrebno razdvajati prema segmentima, pa ga ocjenjivati pozitivnim kada su u pitanju kultura i prosvjeta, a negativno kada je u pitanju politika ili nekako drugačije.

je (Jelačiću) možda i najvažniji institucionalni doseg utemeljenje Hrvatsko-slavonske crkvene pokrajine 1852. godine (u kojem je važan akter i Strossmayer kao aktivni biskup). Šišić smatra kako je: „Hrvatska emancipacijom svoje Crkve od stoljetne ugarske hijerarhije stekla snažno oružje za obranu svoje egzistencije, ne samo na crkvenom polju, nego i na nacionalnom uopće. Bez ovoga krupnog događaja, naime, ne da se ni zamisliti sve ono što se zgodilo od 1860. dalje u hrvatskom narodu, i na kulturnom i na političkom polju.“ (citirano u Peloza 1975: 246).

Jelčić najotvorenije odstupa od Matoševih ocjena biskupa Strossmayera kada ga uvrštava u Stoljeća hrvatske književnosti. Matoš tvrdi: „Veliki književnik Starčević prezire dangubice književničke; Strossmayer, obožavalac beletristike, nije književnik.“ (Matoš, 2022: 21).

Jelčić tvrdi suprotno:

Sve što je Strossmayer napisao i ostavio objavljeno u različitim publikacijama od pseu-donimnog političkog članka u Gajevim novinama pa do njegovih govora u Saboru i na svečanostima u Akademiji, tiskanima u *Dnevnicima Sabora Trojedine Kraljevine* ili u *Radu* (tadašnje) Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, putopisa u Šenoinu *Viencu* i korizmenih poslanica objelodanjivanih u đakovačkom *Glasniku Biskupija bosanske i sri-emske*, nosi neizbrisivo obilježje njegove svestrane osobnosti. Kako smjelošću iznesenih ideja, tako i sugestivnom intonacijom govorničke ornamentike, Strossmayer se pokazao piscem lapidarna izraza i okretnim govornikom, koji ima osjećaj i za dinamiku rečenice i za efektanu stilizaciju i za duhovite opaske i za neočekivane obrate.“ (Jelčić, 2008: 40).

Akademik Jelčić se vrlo snažno zauzima za ispravnu valorizaciju biskupa Strossmayera i tijekom devedesetih godina XX. stoljeća kada mu je dio javnosti, u prvom redu u nekim političkim strankama, ali i u znanstvenim pa i crkvenim krugovima postao nesklon. Tako Strossmayera nema na hrvatskim novčanicama⁵ gdje su uvršteni likovi svih njemu značajnih suvremenih osoba, a nije mu sklon ni prvi hrvatski predsjednik i povjesničar Franjo Tuđman koji je bio kritičan spram jugoslavenstva, koje je smatrao „smušenjaštvom“ i „trošenjem nacionalnih snaga jer nije naišlo na primjeran odziv u slovenskom, srpskom i bugarskom političkom životu“ (Tuđman 1996: 53-57). Prema Tuđmanu, također, Strossmayerovo jugoslavenstvo nije bilo izvorno njegova ideja, „već nedvojbeno nastavak ilirske panslavističke ideje.“ U odnosu spram ove ideje bliži je Starčevićevim pravašima koji su „poricali panslavizam kao sljedbenici europskih liberalno-demokratskih ideja, ali poglavito stoga što su smatrali Gajevo ilirstvo i Strossmayerovo jugoslavenstvo kao pokušaj oživotvorenja panslavističkog ‘smušenjaštva’ na južnoslavenskom tlu“ (isto: 53).

Iako je Jelčić veliki poštovatelj i tumač djela prvog hrvatskog predsjednika, ipak ne dijeli njegove ocjene o biskupu Strossmayeru, već ih sintetizira u predgovoru prve Strossmayerove knjige u Stoljećima hrvatske književnosti.

⁵ Odluka o apoenima i osnovnim obilježjima novčanica i kovanog novca kune i lipe (*Narodne novine* 37/1994).

Ima više valjanih razloga na koje se možemo pozvati kad kažemo da je Josip Juraj Strossmayer jedinstvena pojava u hrvatskoj politici i kulturi XIX. stoljeća. Visoki crkveni dostojanstvenik, a ujedno ideolog i neformalni vođa jedne od najutjecajnijih naših političkih stranaka toga doba, govornik svjetskoga glasa i pisac oštroomnih propovijedi, poslanica vjernicima i pisama istaknutim suvremenicima i u domovini i u Europi, a uza sve to najveći dobrotvor u cjelokupnoj hrvatskoj povijesti do danas, koji je ne samo pomogao i uzdigao mnoge znamenite naše pojedince, nego i bitno unaprijedio cjelokupnu hrvatsku znanost, umjetnost i kulturu uopće, Strossmayer je, skupivši i povezavši sve te značajke, koje su rijetke i svaka za sebe, a još rjeđe ova-ko sjedinjene u jednoj osobi čineći je doista svestranom, u javnom životu Hrvatske već tada postao i do danas ostao kultno ime nacionalnog velikana. A ipak, kao što to često biva s velikim ljudima, oko njega se još uvijek, u nekim aspektima njegova djelovanja, javljaju veća ili manja nerazumijevanja, iz kojih proizlaze i veće ili manje kontroverzije. Strossmayer je još uvijek tema bremenita nesporazumima, koji se još nisu do kraja razmršili, iako stvarnih razloga za te nesporazume zapravo i nema (Jelčić, 2005).

4. Zaključak

Akademik Dubravko Jelačić biskupu Strossmayeru pristupa na specifičan način, ocjenjujući ga primarno kroz učinke njegovog djelovanja, kao cjelovitu ličnost s iznimnim zaslugama za hrvatsku kulturu u cjelini. Njegov se pristup oslanja na ono što je o Strossmayeru pisao Antun Gustav Matoš, s tim da Jelčić zauzima objektivniju i znanstveno utemeljeniju poziciju jer bolje poznaje Strossmayerovo djelo, ali i opsežan korpus književnih i neknjiževnih tekstova Josipa Jurja Strossmayera, koji su važna pomoćna građa u oblikovanju lika biskupa Strossmayera, provučenog kroz znanstvene, ali i nacionalno-političke pa i osobne vizure akademika Dubravka Jelačića.

Ako je za Dąbrowska-Partyku (2007) Matošev Strossmayer jedan od najuvjerljivijih likova njegove esejistike, slična se ocjena može kazati i za Jelčića: biskup Strossmayer jedan je od najuvjerljivije obrađenih predmeta njegovog znanstvenog rada.

Literatura i izvori

1. Cepelić, M. i Pavić, M. (1904). *Josip Juraj Strossmayer biskup bosansko-djakovački i sriemski*, Zagreb.
2. Ćurić, M. (2017). Josip Lovretić kao pripadnik Strossmayerova kulturnog kruga. *Josip Lovretić (1865. – 1948.) jedno stoljeće poslije*. Zbornik radova. Otok: Grad Otok.
3. Ćurić, M. (2023). *Figure biskupa Strossmayera u korpusu prigodnica*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Osijeku.

4. Ćurić, M. (2023a). Antun Gustav Matoš o Josipu Jurju I. kralju naših svih ideala, izlaganje na znanstvenom skupu Matoš naš suvremenik, Zagreb 19. svibnja 2023. (neobjavljeno)
5. Dabrowska-Partyka, Maria (2007). Josip Juraj Strossmayer – pisanje lika. Josip Juraj Strossmayer – „pisanie“ postaci, u, Dabrowska-Partyka, Maria. Czerwinski, Maciej. (ur.). *Josip Juraj Strossmayer. Hrvatska. Ekumenizam., Europa / Chorwacja. Ekumenizm.* Europa Krakow. 93-107
6. Dabrowska-Partyka M., Czerwinski M. (2007). *Josip Juraj Strossmayer. Hrvatska. Ekumenizam. Europa / Chorwacja. Ekumenizm.* Europa. Krakow.
7. Jelčić D. i Josić T. (2005). Važnija literatura o Josipu Jurju Strossmayeru. Josip Juraj Strossmayer. Izabrani književni i politički spisi. Govori. Memorandum ruskoj vladi. Ostalo.
8. Jelčić, D. (2006). Strossmayer i hrvatska književnost. U: Šanjek, F. (ur.) *Međunarodni znanstveni skup Josip Juraj Strossmayer, Zagreb, 19. svibnja 2005. [i] Đakovo, 20. svibnja 2005. : povodom 190. obljetnice rođenja i 100. obljetnice smrti: zbornik radova.* Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), str. 239-244.
9. Jelčić D., (2008). *Strossmayer i hrvatska književnost*, u: *Lik i djelo Josipa Jurja Strossmayera*, u, ur. S. Marijanović, Osijek, str. 375–384, rad prethodno usmeno izlagan na Međunarodnom znanstvenom skupu 8. svibnja 1990. u Đakovu
10. Jelčić, D. (ur.) (2009). Franjo Tuđman: *Hrvatska, Europa, Europska unija*, Naklada Mate, Zagreb
11. Jelčić D. (2011). Strossmayer i ilirizam, u *Zbornik 7. i 8. Strossmayerovih dana.* Đakovo: Grad Đakovo
12. Matoš A. G. (1973). *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša*, I-X, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973.
13. Matoš, A. G. (1973a). Spomen-listovi, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. I.* (Eseji, impresije, članci), ur. Vida Flaker, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Strossmayer koledar za 1907. godinu, br. I, Zagreb, 1907. str. 82.)
14. Matoš, A. G. (1973a). Strossmayer, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. I.* (Eseji, impresije, članci), ur. Vida Flaker, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Samouprava. III, br. 76., Beograd, 13. travnja 1905., str. 3, tekst je izvorno objavljen ekavicom, na ćirilici)
15. Matoš, A. G. (1973a). Markov trg 6, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. I.* (Eseji, impresije, članci), ur. Vida Flaker, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Hrvatska sloboda, II., br. 207., Zagreb 11. rujna 1908., str. 1)
16. Matoš, A. G. (1973b). Strossmayerov spomenik, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. IV.* (Vidici i putovi/ Naši ljudi i krajevi), ur. Dragutin Tadijanović, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Hrvatska I, br. 53, Zagreb. 4. kolovoza 1906., str. 1-4)

17. Matoš, A. G. (1973c). Nova Legerova knjiga, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. IX.* (O stranim književnostima), ur. Vida Flaker, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Obzor, LIV, br- 271, od 5. listopada 1913, str. 1-2)
18. Matoš, A. G. (1973d). Zavod sv. Jeronima, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. XI.* (O likovnoj umjetnosti/ Putopisi), ur. Slavko Batušić i Dubravko Jelčić, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Obzor, LIV, br. 3,19 od 23, rujna 1913. str. 1-2.)
19. Matoš, A. G. (1973d). Od Zagreba do Beograda, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. XI.* (O likovnoj umjetnosti/ Putopisi), ur. Slavko Batušić i Dubravko Jelčić, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Hrvatska I, br. 91, str. 1-3, i br. 92, str. 1-3, Zagreb 1. i 22. rujna 1906.)
20. Matoš, A. G. (1973e). A.G. Matoš: Vidici i putovi, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. XII.* (Dragi naši savremenici), ur. Dubravko Jelčić, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Savremenik, II, br. 7, Zagreb, srpanj 1907., str. 4)
21. Matoš, A. G. (1973f). Župnik Pinterović (Uspomena), u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. IV.* (Vidici i putovi/ Naši ljudi i krajevi), ur. Dragutin Tadijanović, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Hrvatska sloboda III, br. 33., Zagreb, 11. veljače 1910.)
22. Matoš, A.G.(1973g).Odgovorgosp.A.G.MatošanaupiteNovogvijeka,u*Sabranadjela Antuna GustavaMatoša, sv. XIII.* (Polemike I.), ur. Nedjeljko Mihanović, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Novi vijek, Split 1. 15. srpnja 1898., III., br.1,, str. 34-39; br. 2, str. 108-112
23. Matoš, A. G. (1973h). Anda vu morje, u *Sabrana djela Antuna Gustava Matoša, sv. XVI.* (Feljtoni, impresije, članci), ur. Vida Flaker, JAZU/Liber /Mladost, Zagreb, 1973. (Izvorno objavljeno u: Obzor, LIV, br. 1, od 1. siječnja 1913. str. 1)
24. Matoš A. G., (1976.). *Od Zagreba do Beograda*, Pet stoljeća hrvatske književnosti, Kritike, eseji, studije i članci, polemike, feljtoni i impresije, Matica hrvatska/ Zora, Zagreb
25. Matoš A. G., (2022). *Josipu Jurju I. kralju naših svih idela. Matošev Strossmayer.* prir. Mirko Ćurić, Osijek, Subotica, 2022.
26. Meyer, M. Timmermans, B. Carilho, M. M. (2008). *Povijest retorike od Grka do naših dana.* Zagreb: Disput.
27. Pavić, K. (1982). Ilirizam u Đakovu, *Zbornik Muzeja Đakovoštine*, 2(1), str. 121-152
28. Pelozo, Makso. (1975). Razvoj crkveno-pokrajinske pripadnosti Senjske i Kravsko-modruške biskupije. *Senjski zbornik*, (6)1. Senj. 219-259.
29. Srakić, M. (2013). *Opjevajmo slavne muževе. Povijesni prilozi i arhivska građa o životu i radu biskupa, svećenika i ustanova Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije.* Đakovo: Đakovačko-osječka nadbiskupija.

30. Strossmayer J. J., (2005). *Izabrani književni i politički spisi I.*, prir. D. Jelčić, Zagreb..
31. Strossmayer, J. J. (2006). *Izabrani književni i politički spisi II.*, prir. D. Jelčić, Zagreb.
32. Strossmayer, J. J. (2015). 2015. *Sve za vjeru i domovinu I-IV., korizmene i prigodne poslanice, okružnice i propovijedi, važniji govori i osvrsti biskupa Strossmayera*. Đakovo: Nadbiskupijski ordinarijat Đakovačko-osječke nadbiskupije.
33. Tuđman, F. (1996). *Velike ideje i mali narodi: rasprave i ogledi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Jelčić's Matoš and Strossmayer

Summary

If Antun Gustav Matoš was one of the few to portray Strossmayer in his essays as a multidimensional person, then we can say that Dubravko Jelčić did something similar in the scientific sense. His Strossmayer is layered, and with his approach academician Jelčić showed that significant people must be approached primarily *sine ira et studio*. Jelčić claims that Strossmayer occupies a “small, but separate, even honorable place in terms of value in the work of the greatest Croatian writer at the turn of the century, A. G. Matoš.” Bishop Strossmayer has a similar place as an important reference figure in academician Jelčić's scientific and editorial work, in which the Starčević-Strossmayer diptych predominates in the Matoš style. For Matoš, Starčević is a “genius of law and the past”, while Strossmayer is a “genius of the future and culture”. They complement each other almost ideally, striving for the same thing in different ways, and this is synthesized in a special way by Jelčić in the preface to Strossmayer's first book in „Stoljeća hrvatske književnosti.

Keywords: Dubravko Jelčić; Antun Gustav Matoš; Josip Juraj Strossmayer; Ante Starčević.

Dr. sc. Mirko Ćurić
Društvo hrvatskih književnika
Ogranak Slavonsko-baranjsko-srijemski
31400 Đakovo
cmirko87@gmail.com

